

Scholingsnetwerk Kunstencentrum Limburg

Bijtscholing voor docenten en medewerkers verbonden aan de centra voor de Kunsten in Limburg.

BIJSCHOLINGAANBOD 1e DEEL 2020-2021

De 2e helft van afgelopen cursusjaar stond helaas in het teken van Corona. Dit betekende voor ons geprogrammeerde scholingsaanbod uitstel of vervanging door online onderwijs. Het uitgestelde aanbod is opnieuw in het programma opgenomen.

De agenda's van veel trainers zijn door de consequenties van Corona nog niet helemaal duidelijk. Voor diverse cursussen en workshops worden de data later, in gezamenlijk overleg, bepaald.

Mochten fysieke bijeenkomsten straks weer geen doorgang kunnen vinden, dan wordt gekeken of er online oplossingen geboden kunnen worden.

Nieuw aanbod

Workshop ondernemen, wat en hoe
Special Arts
Talent, iedereen heeft het maar....
ONLINE muziekonderwijs
ONLINE beeldend onderwijs
Art Based Learning
Coach gesprekken bij beeldend
Koor in beweging

Terugkerend aanbod:

Coaching samenspel in band/ HAFA
CVT-vervolg
Gezond musiceren
Lichtenberg voor lichte muziek
Kodály werkvormen
Digitale middelen in muziekeducatie

EEN KORT OVERZICHT VAN HET AANBOD
AANMELDINGSPROCEDURE
EEN UITGEBREIDE BESCHRIJVING PER ONDERDEEL

is te vinden op pagina 2, 3 en 4
is te vinden op pagina 2
is te vinden vanaf pagina 5

Aanmelden:

AANMELDEN: aanmelden doe je voor 24 september bij je leidinggevende
START: bij voldoende aanmeldingen gaat het aanbod van start
PARTICULIER: inschrijven is ook mogelijk als particulier
CONTACT: maria.hermans@maastricht.nl. Tel: 06 21479094
AFMELDEN: kosteloos annuleren kan tot 2 maanden voor de startdatum

GEEN BERICHT GEHAD? De doorgang van de cursus wordt **altijd** door projectleider Maria Hermans bevestigd via e-mail contact. Hoor je niets terwijl je je wel aangemeld hebt? Dan is er ergens in de keten iets misgegaan. Neem dan contact op.

Kort overzicht van workshops en trainingen

1 Ondernemen: wat en hoe (als ZZP'er)

Voor docenten die meer willen weten over de opstart en de ins en outs van een gezonde (ZZP) onderneming.
- 3 ochtenden door Yvonne van de Pol.

Wo 4, 11 en 18
nov.
10.00 - 13.00 u.

Info blz. 5

2 Special Arts

Voor docenten die geïnteresseerd zijn in het werken met cursisten uit speciale doelgroepen.
- 1 dagdeel workshop-masterclass door het Huis voor de Kunsten i.s.m. SKL en Special Arts.

Vr 30 okt.
10.00-13.30 u.

Info blz. 6

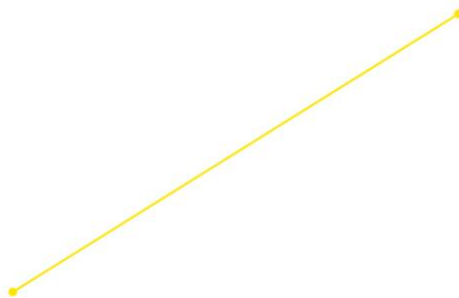

3 Talent, iedereen heeft het, maar hoe werkt het nu precies?

Voor docenten die gericht met hun leerlingen willen werken door gebruik te maken van hun (verschillende) talenten.
- Een workshop van 2 uur door Mirjam Heesakkers.

Ma 23 nov.
9.30 - 12.30 u.

Info blz. 7

4 Online muziekonderwijs / mogelijkheden

Voor docenten die willen weten wat er mogelijk is binnen het online lesgeven. SKL biedt deze cursus aan voor beginners en gevorderden.

- Een aantal online lesmomenten door Frans Frijns.

**Een aantal
lessen op
afspraak**

Info blz. 8

5 Online beeldend onderwijs / good practises

Voor docenten beeldend die online cursisten begeleid hebben(of dit zouden willen doen).

- Een netwerkvergadering van een ochtend of middag waarin ervaringen worden uitgewisseld en de voor- en nadelen van de gebruikte online methodes besproken worden.

**Een dagdeel op
afspraak**

Info blz. 9

6 Art Based Learning

Voor docenten beeldend die ervaring op willen doen met Art Based Learning, een manier van kunst kijken die veel ruimte laat voor de eigen ervaring.

- 1 dagdeel praktijk in een museum door Nicole Geilen.

**Een dagdeel op
afspraak**

Info blz. 10

7 Coach gesprekken voeren met cursisten beeldend

Voor docenten beeldend die zinvolle coach-gesprekken willen voeren met hun cursisten en die daar wel wat tools voor kunnen gebruiken..

- Een dagdeelvol kennis en training door Ingrid Pénzes.

**Vr 15 jan.
9.30-12.30 uur**

Info blz. 11

8 Een koor in beweging brengen

Voor dirigenten die willen zien hoe je een statisch koor in beweging kunt brengen waardoor een presentatie dynamischer en aansprekender wordt voor het publiek.

- Een avond (met koor) o.l.v. Mienieke Bakker.

**Een avond van
+/- 2 uur
op afspraak**

Info blz. 12

9 Coaching bij samenspel in bands, HAFA etc.

Voor docenten die leerlingen in een groep willen laten samenwerken zonder gebruik te maken van partituur. Hiervoor worden veel werkvormen en digitale hulpmiddelen aangereikt.

- 3 ochtenden o.l.v. Sander Ruijters.

**3 ochtenden op
afspraak**

Info blz. 13

10 CVT zangtechniek

Voor zang- en theaterdocenten die intensief met de stem werken, de CVT-methode verder willen ontwikkelen en deze in willen zetten bij hun werk met leerlingen.

- 1 dag training door Inge Rambags.

5 nov.
10.00 - 17.00
uur

Info blz. 14

11 Gezond musiceren

Voor medewerkers die advies willen over hun houding tijdens het bespelen van hun instrument zodat ze bij zichzelf en hun leerlingen blessures kunnen vermijden.

- Een ochtend door Irene Janssen (Mensendieck).

Vr 11 dec.
9.30-12.30 uur

Info blz. 15

12 Lichtenberg voor lichte muziek

Voor docenten die de Lichtenbergmethode in willen zetten bij lichte muziek. Deze methode zet in op het sensorisch systeem en maakt de stem vrijer.

- Een workshop dag o.l.v. Esther Verhagen.

Vr 27 nov.
10.00 - 16.00
uur

Info blz. 16

13 Kodaly werkvormen

Voor docenten die al eerder hebben gewerkt met Kodály of docenten die deze methode willen leren kennen. Bij Kodály wordt gewerkt met een speelse solfège techniek.

- Drie ochtenden vol nieuwe werkvormen, inspiratie en een praktijk-ochtend door Sjaar Klaassens.

Vr 6 nov., do 19
nov., di 1 dec. en
ma 14 dec.
9.30-12.30 uur

Info blz. 17

14 Digitale middelen in het muziekonderwijs

Voor muziekdocenten die hun onderwijs willen verrijken met digitale mogelijkheden en leermiddelen zoals bijv. You tube, tablets, apps, digibord etc..

- 3 ochtenden door Patrick van Gerven.

3 ochtenden op
afspraak

Info blz. 18

Woensdag 4, 11 en 18 november van 10.00 tot 13.00 uur.
Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen of online.

Minimaal 8 maximaal 12 deelnemers.

3 ochtenden vol informatie en tips.
Prijs: 300 euro

1 ONDERNEMEN: WAT EN HOE

RESULTAAT

Na deze workshops heb je voldoende kennis om als zelfstandig ondernemer een eigen beroepspraktijk op te starten met alle zaken die daarbij horen. Ook goed als check voor diegenen die al begonnen zijn: "heb ik overal aan gedacht?" Aan de hand van de meest voorkomende vragen gaan we stapje voor stapje door het proces.

INHOUD

Het is helaas een harde realiteit voor steeds meer cultuureducatie docenten; vaste aanstellingen komen te vervallen en het zelfstandig ondernemerschap is de enige manier om de werkzaamheden voort te zetten, maar hoe doe je dat dan? Wat belangrijk is voor zelfstandig ondernemers uit zich in de meest gestelde vragen:

Wat is ondernemen eigenlijk?

Wat zijn de verschillen met in loondienst zijn?

Hoe richt ik mijn beroepspraktijk in?

Wat zijn mijn rechten en plichten?

Hoe regel ik mijn verzekeringen, arbeidsongeschiktheid, pensioenopbouw etc.?

Wat zijn rechtmatige tarieven?

Welke belastingregels gelden er?

Hoe stel ik een goede opdrachtovereenkomst op?

Hoe maak ik goede PR voor mijn onderneming?

Welke vakorganisaties kunnen mij hierbij helpen en wat kost het lidmaatschap?

Hoe onderhoud ik mijn relaties?

Op al deze vragen gaan we in en we gaan meteen heel praktisch al zelf aan de slag.

Daartoe is het aanbevolen een laptop mee te nemen naar de workshops.

DOCENT

Yvonne van de Pol is al sinds haar studententijd ondernemer. Wat begon als losse optredens regelen groeide uit tot een productiebureau; www.polproductions.com waarmee grote festivals geproduceerd worden, zoals de Nederlandse Musical Dagen. Ook heeft ze voor het kunstvakonderwijs modules en minors cultureel ondernemerschap ontwikkeld en geleid. Ze was directeur van de Academie voor Muziektheater aan Fontys Hogeschool voor de Kunsten en momenteel is ze directeur van Stichting Myouthic, centrum voor kunst en cultuur. Daarnaast is de zakelijk leider van het Euregio Kamerorkest, theaterproductie Gevaarlijke Namen en nog steeds actief als violiste in diverse orkesten en ensembles.

www.polproductions.com

Vrijdag 30 oktober van 10.00 tot 16.00 uur.
Locatie: wordt nog bekend gemaakt.

Prijs: de bijeenkomst is gratis.
Lunch is inbegrepen.

2 MASTERCLASS SPECIAL ARTS

RESULTAAT

Tijdens deze dag heb je je kunnen verdiepen in het begeleiden van kwetsbare doelgroepen waarbij de kunstbeoefening centraal staat. Een aantal good practices vanuit de kunstdisciplines poëzie, beeldende kunst en theater bieden tijdens deze Masterclass, op inspirerende wijze en vanuit hun eigen discipline, inzicht in hoe de kunstdisciplines ingezet kunnen worden om talent te stimuleren en te ontwikkelen.

INHOUD

Het Huis voor de Kunsten Limburg organiseerde het afgelopen jaar, in samenwerking met een aantal Limburgse centra voor de kunsten, diverse beeldende kunstactiviteiten waarin deelnemers met én zonder beperking en diverse achtergronden, samen les kregen. De uitwerking bleek succesvol en inspirerend. Op grond van deze bevindingen organiseert het Huis op 30 oktober a.s. een programma. De Masterclass Special Arts is geschikt voor de volgende personen: (kunst-) docenten, educatiemedewerkers, coaches en activiteitenbegeleiders.

PROGRAMMA:	09.30 uur	Inloop
	10.00 uur	Plenaire start met paneldiscussie, gesprek over 'best practises', mooie voorbeelden uit de praktijk.
	11.00 uur	Start workshop ronde 1 (Workshop A + B)
	12.00 uur	Start workshop ronde 2 (Workshop C + D)
	13.00 uur	Napraten en afronding
	14.30 uur	Slot

ORGANISATIE

De Masterclass Special Arts is een samenwerking tussen het Huis voor de Kusten Limburg, Stichting Special Arts en Scholingsnetwerk Kunstencentra Limburg. Bij vragen kun je contact opnemen met Eddy Thonon, consulent Beeldende Kunst bij het Huis voor de Kunsten Limburg: ethonon@hklimburg.nl | 0475 399 289 | 06 14 72 09 62.

**Maandag 23 november van 9.30 tot 12.30 uur.
Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen**

Minimaal 3 maximaal 8 deelnemers.

**Een dagdeel vol praktische kennis en toepassing.
Prijs: 75 euro**

TALENT, IEDEREEN HEEFT HET MAAR HOE WERKT HET NU PRECIES?

RESULTAAT

Herken je dit misschien? Op de een of andere manier lijkt je niet tot je leerling door te dringen of lijkt de motivatie weg om te oefenen.... Hoe vervelend dat kan voelen voor jou als docent en hoe jammer voor zowel jou als leerling wanneer resultaat uitblijft. Ik begrijp het en kan daarbij helpen!

Het is mijn doel om na afloop van de workshop:

- deelnemers een beter beeld gegeven te hebben over het verschil tussen aangeboren en aangeleerde talenten
- bewustzijn te hebben geprikkeld over de verschillen tussen mensen en hoe daar respectvol mee om te kunnen gaan, door aan te sluiten op de manier waarop iemand het beste tot leren komt

INHOUD

Er is een belangrijk onderscheid tussen kwaliteiten en talenten. Kwaliteiten zijn aangeleerd en talenten zijn aangeboren. Iemand aanspreken op zijn aangeboren talenten maakt energie vrij, zet iemand in zijn kracht en geeft intrinsieke motivatie. Kwaliteiten zet iemand in omdat dat door anderen in eerdere situaties is beloond met complimenten (extrinsieke motivatie). Er zijn methodes beschikbaar om te bepalen wat iemands voorkeurstalent is. Het wetenschappelijk ontwikkeld instrument dat ik gebruik in begeleiding van mensen is het TalentCompass. In de workshop zal ik stilstaan bij de werking en resultaten van dit instrument, om vervolgens te duiden hoe met de resultaten aangesloten kan worden bij de voorkeursmanier van leren. Middels een aantal korte en praktische oefeningen is het ook voor muziekdocenten mogelijk om te ondervinden wat iemands voorkeurstalenten zijn. Dus zonder daarbij een uitgebreid TalentCompass af te nemen. Zodra je dit weet kun je als docent dus beter inschatten op welke manier een leerling (intrinsiek) gemotiveerd raakt en daarmee het beste tot leren komt. En dus ook hoe jij als docent de leerstof het beste kan aanbieden. Leren wordt extra leuk voor beide!

DOCENT

Mirjam Heesakkers is opgeleid als bedrijfskundige en heeft van daaruit gewerkt als projectleider, teammanager en adviseur. Na 15 jaar heeft zij zich ontwikkeld tot trainer en coach met focus op (talent)ontwikkeling bij kinderen en jongeren. Vanuit haar bedrijf Personali wil zij zelfbewustzijn vergroten bij mensen, zodat zij steun hebben om de best passende keuzes te kunnen maken in tal van omstandigheden.

www.personali.nl

De bijeenkomsten vinden plaats op afspraak.
Er wordt individueel gewerkt of in een klein -gelijk-niveau- groepje. Elk niveau kan aanmelden.

+/- 2,5 uur online praktische uitleg en begeleiding.

Prijs: 225 euro

4 ONLINE MUZIEK ONDERWIJS / MOGENLIJKHEDEN

Door de plotselinge komst van het coronavirus en de daarop volgende lock down zijn veel docenten noodgedwongen overgestapt naar online lesgeven via een op dat moment beschikbare web-telefoniedienst zoals Skype en WhatsApp. Vaak met succes maar ook soms met tegenvallende resultaten. Veel tijd om te experimenteren was er niet en als je eenmaal je keuze had gemaakt, ging je ook niet zomaar even overstappen naar een andere techniek. Hoewel die misschien wel beter had kunnen werken.

Deze situatie kan zich weer voordoen. En omdat er zoveel verschillende manieren zijn om online lessen te verzorgen en er zoveel parameters van invloed zijn op de kwaliteit, wordt deze workshop aangeboden. De cursus wordt zoveel mogelijk online gegeven via het programma Zoom. Deelnemers moeten hiervoor een computer of tablet met webtelefoniemogelijkheden gebruiken.

INHOUD

In deze workshop ga je een aantal verschillende tools, die je kunt inzetten bij het online lesgeven, verkennen. We kijken naar programma's zoals Skype, Zoom, FaceTime, Teams en Whereby. Welke mogelijkheden bieden ze, wat zijn de belangrijkste voor- en nadelen en hoe toegankelijk en gebruiksvriendelijk zijn ze voor jou als docent en voor je leerlingen? Kun je gemakkelijk met meerdere leerlingen tegelijkertijd werken? Kun je makkelijk bestanden versturen of je scherm delen?

We bespreken ook hoe deze programma's met geluid omgaan en hoe je hier zelf invloed op kunt hebben. Wil je werken met meerdere camera's tegelijkertijd? Welke apparatuur heb je nodig? Gebruik je een gewone webcam en de microfoon in je laptop of ga je werken met een externe microfoon en camera om beter geluid en beeld te krijgen? Na deze workshop ben je in ieder geval beter in staat een keuze maken uit de verschillende mogelijkheden.

We kijken daarnaast ook naar mogelijkheden om eigen lesvideo's online te zetten en naar de manier waarop je gebruik kunt maken van een website om lesmateriaal te plaatsen en aan te bieden. Verder kijken we naar enkele mogelijkheden om met minimale vertraging en redelijke geluidskwaliteit toch online samen te spelen.

DOCENT

Frans Frijns is docent gitaar, gitarist en auteur van een aantal muziekboeken waaronder een aantal uitgaven over Sibelius en Guitar Pro. Hij is verbonden aan de Stichting Muziekschool Kerkrade en is gespecialiseerd in e-learning en inzet van digitale middelen in het muziekonderwijs.

www.muziektheorie.com

**De bijeenkomst vindt plaats op gezamenlijke afspraak.
Centrale locatie.**

**Een dagdeel vol herkenning en uitwisseling van
'good practises'.**

Prijs: 50 euro

5 ONLINE BEELDEND ONDERWIJS / GOOD PRACTISES

RESULTAAT

Na deze ontmoeting heb je meer kijk op de diverse manieren van online lesgeven bij lessen beeldend. Ook kun je beter inschatten wat de voor- en nadelen van elke methode zijn.

INHOUD

De Coronamaatregelen hadden veel consequenties. Fysieke nabijheid werd onmogelijk en de kunstlessen in de gebouwen werden geannuleerd. Docenten die de binding met hun cursisten niet wilde verliezen en die hoe dan ook les of begeleiding wilden blijven geven moesten op zoek naar digitale manieren om contact te leggen en om cursisten te begeleiden.

Hiervoor zijn verschillende digitale middelen aangewend: begeleiden via de app, opdracht- en instructiefilmpjes maken en online zetten, werken via videobellen als Zoom en Teams, digitale portfolio's laten samenstellen etc..

Deze netwerk ontmoeting wil de gelegenheid creëren voor docenten om elkaar te ontmoeten en elkaars 'good' en 'bad practises' in het online lesgeven te delen.

Centraal staan de volgende vragen: welke online manier is aangewend? Wat waren de voor- en nadelen hiervan? Bereikte je op deze manier een groot en/of een specifiek deel van je groepen. Hoe tijdsintensief was dit voor jou als docent en hoe effectief? Hoe goed was het zicht op het beeldend resultaat en op het proces. Hoe was de groepsdynamiek? Welke verbeteraspecten ervaar je?

Door het delen van diverse ervaringen krijgt elke deelnemer zicht op andere manieren van online begeleiden.

ORGANISATIE: Maria Hermans

Maria Hermans coördineert, naast het SKL, de Vooropleiding Kunstacademie in Kumulus Maastricht, waar de eindbeoordelingen dit jaar noodgedwongen plaats vonden via digitale portfolio's. Ook geeft ze les op De Nieuwste Pabo, waar de lessen zijn opgepakt via Teams.

Een dagdeel in de periode december-februari.
De bijeenkomst vindt plaats op gezamenlijke afspraak.
Locatie n.a.v. gekozen museum.
Minimaal 3 maximaal 8 deelnemers

Een dagdeel vol praktische kennis en toepassing.
Prijs: 75 euro

ART BASED LEARNING

RESULTAAT

Na afloop heb je in een museum kennis gemaakt met de principes van Art Based Learning en heb je ervaring opgedaan met de 4 stappen uit deze methode. De ABL methode is ook te gebruiken bij film, literatuur, dans of muziek.

INHOUD

ABL is een door Jeroen Lutters ontwikkelde methode waarbij je als toeschouwer in dialoog gaat met het kunstwerk en je uit deze dialoog leert. Het kunstwerk maakt iets los bij de toeschouwer dat al onbewust aanwezig is. De gedachtestroom die ontstaat tijdens dit proces kan leiden tot nieuwe ideeën, tot een nieuwe werkelijkheid. De eigen gedachten en verbeeldingskracht zijn dus belangrijker dan de feitelijke kennis over het kunstwerk. Elk mens is gelijkwaardig aan de ander in de opkomende gevoelens en ervaringen. Je leert dus van kunst door deze te benaderen als een manier van denken.

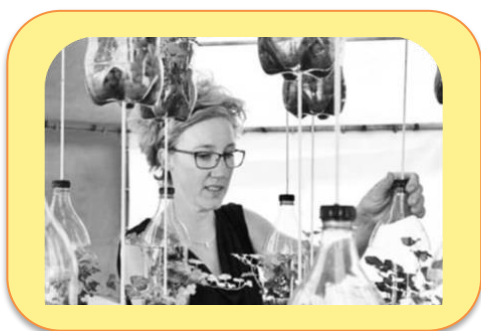
Binnen de ABL methode volg je, nadat je een kunstwerk gekozen hebt, 4 stappen:

1. Het stellen van een vraag
2. Het sprekend object
3. De mogelijke wereld
4. Het vertellen van een verhaal

Voor de workshop wordt gekozen voor een museum met beeldende en eventueel andere vormen van kunst. Daar worden de principes van de ABL methode toegelicht, in praktijk gebracht en geëvalueerd.

DOCENT

Nicole Geilen is docent handvaardigheid en creative concepts. Ze begeleidt daarnaast groepen en projecten en houdt zich veel bezig met upcycling design en creatief denken.

Vrijdag 15 januari van 9.30 - 12.30 uur.
Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.

Minimaal 8 maximaal 12 deelnemers.

Een dagdeel vol kennis, analyse en uitwisseling
door Ingrid Péntzes.

Prijs: 125 euro

7 COACHGESPREKKEN VOEREN MET CURSISTEN BEELDEND

RESULTAAT

Na deze presentatie en workshop begrijp je beter hoe je een gesprek kunt voeren met cursisten over hun werk met als doel zijn of haar zelfvertrouwen, creativiteit en of zelfbewustzijn te vergroten.

INHOUD

Als docent sta je steeds in interactie met je cursist over de opdracht, de manier waarop de opdracht aangepakt wordt en de kwaliteiten van het resultaat. Regelmatig sta je tegenover iemand die vastloopt in zijn werk. Als docent wil je helpen, maar weet je soms niet precies hoe je de betreffende persoonlijkheid aan kunt pakken. Waar zit bij deze persoon precies de barricade? Hoe doorbreek je zijn of haar impasse en kun je het proces in beweging houden en richting geven?

In een eerdere workshop ging Ingrid Péntzes in op het observeren van beeldend werk met als doel het proces van de maker te doorgronden waardoor men, methodisch, door opdrachten, iemands proces kan ombuigen.

Dit keer wordt de aandacht verlegd naar de communicatie met de cursist. Inzichten en tools kunnen je helpen het gedrag van de cursist te lezen. Door motivatietechnieken toe te passen kun je de creativiteit, het zelfvertrouwen en het zelfbewustzijn van de cursist verhogen. Door de groepsdynamica te begrijpen kun je de cursisten beter begeleiden.

In de bijeenkomst wordt kennis aangereikt en wordt meer trainingsgericht gewerkt vanuit daadwerkelijke situaties uit de lespraktijken.

DOCENT

Drs. Ingrid Péntzes is gezondheidswetenschappen, beeldend therapeut en is als hoofddocent verbonden aan de opleiding Vaktherapie van Zuyd Hogeschool te Heerlen. Ze is gepromoveerd in de sociale wetenschappen op beeldende therapeutische observatie en diagnostiek.

<https://www.linkedin.com/in/ingrid-penzes-b23540b1/>

Datum en tijd worden bekend na afspraak met het gekozen koor.

Locatie n.a.v. het gekozen koor.

Minimaal 3 maximaal 6 deelnemers.

Een dagdeel vol inspiratie door Mienieke Bakker.

Prijs: 75 euro

8 KOOR IN BEWEGING

RESULTAAT

Na deze bijeenkomst weet je wat een 'choreografie', een eenvoudig bewegingspatroon, kan doen voor een koor en heb je manieren kunnen zien om dit te bereiken.

INHOUD

Als dirigent weet je hoe je een koor goed kunt laten klinken. Ook weet je hoe je de liederen na elkaar moet plaatsen om een concert dynamiek mee te geven. Het wordt lastiger als je moet bedenken hoe je het koor visueel neer kunt zetten zodat ook 'het beeld' afwisselend en boeiend blijft.

Om het plaatje voor de kijker dynamisch te maken kun je gebruik maken van diverse opstellingen en van bewegingspatronen. Dit werkt positief voor het publiek, maar ook voor de zangers en zangeressen die een extra structuur aangeboden krijgen waarbinnen ze hun performance kunnen plaatsen.

Het bedenken van een eenvoudig choreografie is een ding. Het coachen van de zangers en zangeressen om tot dit bewegingspatroon te komen is weer van een andere orde.

In deze workshop gaat regisseur Mienieke Bakker aan de slag met een koor. Ze laat via 1 of 2 nummers zien hoe ze het koor op een natuurlijke en speelse manier in beweging krijgt en hoe verfrissend het eindresultaat hiervan kan zijn.

De deelnemers aan deze workshop zijn toeschouwer en kunnen ontdekken hoe haar methodiek werkt. Op deze manier worden mogelijkheden van de koor-coaching geschetst en kunnen deelnemers inspiratie opdoen voor eigen acties.

DOCENT

Mienieke Bakker is een ervaren actrice en regisseur. Na een carrière bij toneelgroep Maastricht geeft ze les op de toneelschool, werkt ze mee aan filmprojecten en regisseert ze toneelgroepen en koren.

Data en tijd zijn door afhankelijkheid van Hogeschool roosters nu nog niet te bepalen.
Ze worden later, in overleg, vastgelegd.

Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.

3 dagdelen vol kennis, inspiratie en praktijk
door Sander Ruijters.

Prijs: 225 euro

9 COACHING VAN SAMENSPEL IN BAND, HAFA OF ANDERE GROEP ZONDER INZET VAN PARTITUUR:

RESULTAAT

Na deze workshops beschik je over diverse werkvormen en ondersteunende middelen die je kunt inzetten bij een groep cursisten die niet vanuit partituur kan of wil samenspelen. Door deze werkwijze bezorg je de deelnemers een succeservaring en muzikaal plezier waardoor de motivatie om onderwijs te volgen wordt versterkt.

INHOUD

Aspirant muzikmakers hebben behoefte aan klinkende resultaten in het muziekonderwijs.

Dit kan bereikt worden door de leerlingen al snel te laten samenspelen, of dit nu in een band is, in een HAFA-vereniging, in een groep instrumentalisten of in een (school)klas. Dit samenspel is mogelijk zonder direct afhankelijk te zijn van een partituur en van het vermogen om noten te kunnen lezen.

Voor deze vorm van samenspel zijn diverse werkvormen ontwikkeld. Ook zijn er genoeg sites beschikbaar die ondersteuning bieden in dit proces. Zowel werkvormen als digitale ondersteuning gaan aan bod komen bij deze cursus.

Sander Ruijters gaat in drie workshops aan de slag met deze muziekdidactiek voor groepen waarbij er ook aandacht zal zijn voor de individuele muzikale ontwikkeling. In dit spanningsveld zal de groep actief gaan musiceren en verschillende invalshoeken en theoretische concepten gaan uitproberen.

Bij dit alles gaat Sander uit van de moderne 21e -eeuwse leerling. Ook zal de transfer worden gemaakt naar het eigen instrument en de eigen leerlingen-doelgroep.

DOCENT

Sander Ruijters is verbonden aan het conservatorium Maastricht (Hogeschool Zuyd). In het recente verleden doceerde hij hiernaast ook nog aan diverse andere schooltypen. Daarnaast presenteert hij op diverse festivals zoals de Grote Prijs van Nederland en Pinkpop.

5 november van 10.00 tot 17.00 uur.

Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.
Minimaal 4 maximaal 7 deelnemers.

Een dag vol praktijk en didactiek
door Inge Rambags.

Prijs: 150 euro

10 COMPLETE VOCAL TECHNIQUE

RESULTAAT:

Je leert met je gehele stem op een gezondere manier diverse geluiden en zangstijlen produceren. Ook leer je luisteren naar het stemgebruik (van leerlingen) en leer je hierop te reageren.

INHOUD:

De kernpunten van CVT zijn:

- Basisprincipes - Ademsteun, Noodzakelijke Twang.
- Stemfuncties - Neutral, Curbing, Overdrive, Edge.
- Klankkleur - 6 manieren om in de klankkleur te schakelen.
- Effecten - distortion, growl, grunt, rattle, ornamentatie, vibrato, lucht op de stem, screams, creak en creaking.

Deze techniek geeft je snel en diep inzicht in de anatomie en fysiologie van de stem.

In de bijeenkomsten wordt er theorie behandeld, samen geoefend aan technieken en wordt er voor de groep individueel gewerkt aan een eigen lied om de didactiek te verduidelijken.

DOCENT

Inge Rambags heeft 2 conservatoriumstudies achter de rug: de studie CVT en de studie Advanced Soloist te CVI in Kopenhagen. Al jaren heeft zij vergaande ervaring met het geven van divers zangonderwijs aan koren, groepen en individuen. Ze dirigeert en geeft workshops en teambuilding. Samen met een KNO arts geeft ze lezingen over de stem en het artiestwezen en werkt ze aan 'problemen' op stemgebied. Ook geeft ze les op het conservatorium.

www.ingerambags.nl
https://nl.wikipedia.org/wiki/Complete_Vocal_Technique

Vrijdag 11 december van 9.30 tot 12.30 uur

**Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen
Minimaal 3 maximaal 5 deelnemers**

**1 workshop van een ochtend
door Irene Jansen**

Prijs: 75 euro

11 GEZOND MUSICEREN

RESULTAAT

Na deze ochtend weet je beter hoe je pijnklachten kunt vermijden als je je instrument bespeelt. Ook kun je deze adviezen toepassen bij de begeleiding van je leerlingen.

INHOUD

Veel musici en muziekdocenten ondervinden klachten bij het musiceren. Veel voorkomend zijn pijnklachten aan rug, nek, schouders en armen. Deze klachten kunnen leiden tot beperkingen bij het spelen van het instrument. Irene Jansen, mensendiecktherapeut, en (bij een grote groep) Vera Baadjou, revalidatiearts, gaan jou advies geven.

In deze ochtend zal er allereerst aandacht zijn voor ons lichaam.

Hoe functioneert dit? Wat vraagt het musiceren van je lichaam en je geest?

Daarna wordt er gekeken naar klachten die op kunnen treden bij het instrumentgebruik van de aanwezigen.

Wat kun je daaraan doen in je houding? Hoe kun je die klachten voorkomen? Hoe kun je preventief aan de slag gaan met je mentale instelling, je tijdsindeling, je voorbereiding, oefeningen etc.?

Deze ochtend is geschikt voor spelers van alle soorten instrumenten.

DOCENTEN

Irene Jansen: Mensendieck therapeut in het AZM, gespecialiseerd in musici. Afgestudeerd DM en UM hobo, conservatorium Maastricht.

Vera Baadjou: revalidatiearts bij Adelante, locatie MUMC+ en gespecialiseerd in pijnklachten bij musici. Speelt zelf Bugel bij de fanfare St. Cornelius van Schin op Geul.

<https://www.youtube.com/watch?v=FcwDQNwhiEw>

<https://www.mumc.nl/actueel/nieuws/pijnklachten-vaak-taboe-onder-conservatoriumstudenten>

Vrijdag 27 november van 10.00 tot 16.00 uur.

**Centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.
Minimaal 6 en maximaal 10 deelnemers.**

**Een dag vol kennis, inspiratie en praktijk
door Esther Verhagen.**

Prijs: 175 euro

12 DE LICHTENBERG METHODE VOOR LICHTE MUZIEK

RESULTAAT

Na deze workshop heb je meer inzicht in de manier waarop je met behulp van zintuiglijke waarnemingen blokkades in de stem kunt ontdekken en, indien mogelijk, opheffen waardoor de stem vrijer wordt. Deze workshop is specifiek gericht op de lichte muziek.

De opgedane kennis kan worden toegepast op de eigen stem en op de zang van leerlingen.

INHOUD

De basis van deze workshop wordt gevormd door elementen uit de Lichtenbergmethode. Deze is ontwikkeld door Gisela en Walter Rohmert, i.s.m. het Institut Für Arbeitswissenschaft der Technischen Hochschule Darmstadt.

Deze manier van werken besteedt veel aandacht aan het eigen sensorische systeem. Door het opdoen van ervaringen, door het inschakelen van de zintuigen en door oefeningen en stimulaties wordt het lichaam herontdekt en gaat het vrijer en spontaner klank voortbrengen. De stem wordt voller en authentieker. De methode werd eerder geïntroduceerd door Bart Verhagen. De cursus was toen meer klassiek georiënteerd. Vorig jaar en dit jaar is de cursus gericht op pop en jazz. Docente Esther Verhagen gaat in de groep gezamenlijk en individueel praktisch aan de slag met de diverse deelnemers.

DOCENT

Docent Esther Verhagen studeerde aan het Conservatorium in Maastricht. Na een tijd ervoer zij stemproblemen en kwam zij in contact met Ingrid Voermans die de Lichtenbergmethode introduceerde. In haar lessen vond ze het gemak en plezier in het zingen weer terug. Om die reden heeft ze na een aantal seminars de hele opleiding Lichtenberg aan het Lichtenberg instituut in Duitsland gedaan.

Inmiddels past zij de elementen uit de werkwijze toe in haar individuele zang- en spraaklespraktijk.

www.vrijierzingen.nl

Vrijdag 6 nov., donderdag 19 nov., dinsdag 1 dec. en
maandag 14 dec. van 9.30 tot 12.30 uur.

Venlo of centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.

**4 ochtenden vol praktische werkvormen
door Sjraar Klaassens.**

Prijs: 225 euro

13 DE KODÁLY-METHODE

RESULTAAT

Na deze workshop-serie beschik je over een behoorlijk arsenaal aan werkvormen die je in kunt zetten in de muziekles. De werkvormen komen voort uit de Kodály-methode, dé methode voor een speelse solfège didactiek.

INHOUD

De Kodály methode is dé manier om kinderen in aanraking te laten komen met solfège, zonder dat ze meteen noten moeten gaan lezen van papier.

De methode is ontstaan in Hongarije, maar is in de laatste twintig jaar behoorlijk gemoderniseerd. En wat nog belangrijker is: de methode wordt vooral in spelvorm aangeboden, wat heel motiverend werkt voor kinderen.

Ritmes worden op een vereenvoudigde manier aangeboden en aangeleerd door ritmische bewegingen zoals wandelen, lopen, marcheren en klappen. Pas wanneer het ritme beheerst wordt volgt de notatie. De toonhoogte wordt bepaald door gebaren van de hand.

We zullen in de cursus weer werken aan vooral praktische zaken en werkvormen. Deze kunnen meteen in de lespraktijk, ook met groepen, worden toegepast. De laatste bijeenkomst vindt plaats op een basisschool. Hier kan men terplekke zien hoe de Kodály-methode werkt met een groep.

DOCENT

Sjraar Klaassens is docent blokfluit en zang. Hij is al jaren gefascineerd door de Kodály methode en hij bezoekt al 25 jaar de cursussen in Keszmet in Hongarije. Ook is hij al een aantal keren docent geweest bij de cursussen van de Britisch Kodály Society Academie op de universiteit van Telford.

Sjraar geeft al 25 jaar lang lessen volgens het Kodály principe op basisscholen.

Data en tijd zijn afhankelijkheid van schoolroosters en nu nog niet te bepalen.
Ze worden later, in overleg, vastgelegd.
Veldhoven of centrale locatie n.a.v. de inschrijvingen.

Minimaal 3 en maximaal 4 deelnemers.

3 bijeenkomsten vol kennis en praktijk
door Patrick van Gerven.
Prijs: 225 euro

14 DIGITALE LEERMIDDELEN IN HET MUZIEKONDERWIJS

RESULTAAT

Je kunt je muziekonderwijs verrijken met digitale mogelijkheden en leermiddelen en zo beter aansluiten bij de wereld van nu.

INHOUD

In overleg met de deelnemers wordt gekeken welke (deel) onderwerpen het beste aansluiten bij de leerbehoefte.

Gebruik van YouTube t.b.v. les- en promotie doeleinden.

- Maken van filmpjes met bv. YouTube capture (telefoon, iPad/tablet) / YouTube kanaal, uploaden filmpjes / bewerken van filmpjes, zelf lesmateriaal maken met bv Cute Cut Pro / voorbeeld: <https://www.gitaar4u.nl> (kijk bij Video).

Gebruik van tablet en apps in de les.

- Aanbod van de apps My note games, MTP, PianoMaestro, Multitrack, Guitar bots. / Gebruik van Mp3 / Gebruik maken van Amazing slowdowner / Downloaden van mp3 uit youtube / omzetten les CD naar mp3.

Gebruik van een digibord tijdens de muziekles (gericht op de AMV groepen)

- Gebruiken digibord met Prowise Presentersoftware. (www.prowise.com)

DOCENT:

Patrick van Gerven. Patrick van Gerven is musicus en docent in Art4u te Veldhoven.

Pvgmusic.nl